

NR. 235 | JUNI 2026 | VERSCHIJNT VIERMAAL PER JAAR

VIERDEWERELDBLAD

ATD | ALL TOGETHER FOR DIGNITY | SAMEN VOOR WAARDIGHEID

4 ATD Brugge

8 Menselijkheid in publieke diensten

10 Van Bossuit naar Méry

EDITO

MEDESTANDERS ZIJN NODIG

Toen ik voor het eerst in contact kwam met ATD Vierde Wereld – tweeën-veertig jaar geleden in Leuven – werd mij al snel duidelijk gemaakt dat ik een ‘medestander’ was. De groep die me daar verwelkomde, heette ‘medestandersgroep’.

Ik weet niet meer of ik ‘medestander’ een vreemd woord vond. Ik had snel het gevoel dat deze vlag de lading wel dekte. Omdat ATD uit Frankrijk kwam, leerde ik ook de Franse term “*allié*” kennen. Dat deed me aan de Geallieerden van WOII denken. Ik voelde me een soort medestrijder, niet tegen de Duitsers en de Asmogendheden, maar tegen armoede.

In de praktijk was ik in het begin een vrijwilliger, die meehielp aan wat anderen bedachten en organiseerden. Maar het was goed dat ik tot medestander werd gebombardeerd. Het deed me onmiddellijk begrijpen dat er wat anders van me verwacht werd.

Het ging over jezelf in discussie stellen, je kennis over armoede en de sociale realiteit herzien, bedenken wat je in eigen omgeving kan doen om het sociale onrecht te bestrijden, en leren respectvol om te gaan met mensen die in armoede leven. Luisteren, proberen te begrijpen en niet te gauw denken dat je goede oplossingen weet om hun situatie te verbeteren.

Deze enkele regels hierboven beschrijven een moeilijke klus, die nooit af is.

Voor elke medestander is het pad anders. Er zijn veel kleine maar ook soms grote uitingen van medestanderschap. In Brugge kwamen medestanders veertig jaar lang samen. Het versterkte hun engagement in hun eigen omgeving, maar maakte hen ook zichtbaar in de stad. Bea en Jo vertellen erover in dit nummer. Een glimp van medestanderschap duikt op in haast elk artikel van ieder Vierdewereldblad, van cursiefje tot column.

Mensen in armoede staan zelf ook op, een aantal van hen worden al of niet opgeleide ervaringsdeskundigen en komen in posities waar ze gehoord worden. Hun sterkte is dat ze vanuit eigen ervaring een scherp inzicht en gevoelige antennes voor armoede hebben. Maar ze zijn nog niet talrijk en medestanders blijven nodig om bruggen te leggen naar instellingen en inspraakorganen die moeilijk toegankelijk blijven. Ook om vragen en inzichten vanuit mensen met armoede-ervaring te versterken en ‘hoorbaar’ te maken.

Bruggen bouwen, wegen banen, tegen de stroom in zwemmen, wie op deze manier solidair wil zijn, kan bij ATD terecht voor kennis, steun en community. ●

Bert Luyts
Nationaal Team

 **VIERDE
WERELDBLAD**

Uitgave van de Beweging

ATD Vierde Wereld

Victor Jacobslaan 12

1040 Brussel

(02) 650.08.70

contact@atd-vierdewereld.be

www.atd-vierdewereld.be

Internationaal: **www.atd-fourthworld.org**

Over de stichter: **www.joseph-wresinski.org/nl**

facebook.com/ATDVla

Verantwoordelijk uitgever:

Bert Luyts

Victor Jacobslaan 12

1040 Brussel

Foto's: ATD Vierde Wereld,

tenzij anders vermeld.

Voor giften van 40 euro of meer per jaar ontvangt u een fiscaal attest.

IBAN: BE44 0689 4871 0345

Contacteer ons voor een gratis abonnement
op het Vierde Wereldblad.

U kan ATD Vierde Wereld ook opnemen
in uw testament. Meer info hierover vindt u
op www.atd-vierdewereld.be.

Lay-out: Da's Straf!

Druk: Graphius

OP KOUSENVOETEN

© Howard Walsh

Katrien belt aan in een straat waar de gevels hun beste tijd hebben gehad. De stoeptegels liggen scheef, een fiets zonder slot leunt tegen een verweerde deur. Geen chique wijk, wel een van de armere buurten in een dure Brusselse gemeente. Hier woont Kathy, met wie Katrien de Volksuniversiteit voor de eerste keer thuis zal voorbereiden.

Kathy's appartement telt één slaapkamer. Die is voor haar tienerdochter. Kathy zelf slaapt op de zetel in de living. En dat voor 800 euro per maand. Het is geen sociale woning, want ze staat al jaren op de wachtlijst.

Het appartement is in slechte staat. Katrien ziet zwarte schimmelstipjes op de raamkozijnen. En de muren zijn dun, vertelt Kathy. Letterlijk en figuurlijk. Kathy hoort de buren praten, lachen, ruziemaken. Soms lijkt het alsof hun leven zich in haar woonkamer afspeelt. En dus maakt Kathy zich klein. Ze zet de televisie stiller dan ze zelf zou willen. Ze stapt op kousenvoeten. Ze lacht gedempt. En na 22 uur durft ze het toilet niet meer door te trekken. Ze wil niet aangesproken worden in de gang, niet herkend worden als "die van het lawaai".

Opmerkelijk, bedenkt Katrien. Straks zal Kathy luid het woord nemen op de Volksuniversiteit, maar thuis moet ze leven op fluistertoon. ●

Evelien Lambrecht

ATD BRUGGE, EEN STRAF MAAR

ATD Brugge, een eigenzinnige medestandersgroep die 42 jaar lang de strijd tegen armoede aanbond, heeft dit voorjaar de riem afgelegd. Alles gegeven, tijd voor rust. Bij een Brusselse koffie mijmeren Bea Vanhaecke en Jo Dhaenens na over die levensbepalende decennia vol lief en leed.

ATD werkt verbindend in meer dan één betekenis. Brugse medestanders Bea en Jo vonden bij elkaar de liefde in hun gezamenlijke strijd tegen armoede – zij sinds het eerste uur, hij sinds 20 jaar. Nu de opvolging voor dat engagement moeilijk blijkt, aanvaarden ze 'dat het goed is geweest'. Maar de strijd is onder hun vel gekropen en laat hen nooit meer los.

Hoe begon het allemaal in Brugge?

Bea: "Het was 1984. Tijdens de advent bekeken we op school met leerlingen en ouders de film *Weg met het Onrecht* met getuigenissen van mensen in armoede. De film was gemaakt door ATD en hij liet weinigen onberoerd. Nadien ging er een lijst rond met een vastberaden vraag: wie wil in Brugge een ATD-groep starten? Niet veel later stampte een samenraapsel van mensen die

elkaar niet kenden maar met een hart voor rechtvaardigheid, ATD Brugge uit de grond. Gaandeweg sloten zich talloze mensen aan, voor kortere of langere tijd. Van die eerste groep blijven we nog met drie over. Ria is een negentiger, Anne is ernstig ziek."

Hoe pakten jullie dat engagement aan?

Bea: "Op vraag van het nationaal team werden wij een pure medestandersgroep: wij werkten niet rechtsreeks met mensen in armoede, maar deden aan beleidsbeïnvloeding en sensibilisering. Een van onze eerste acties waren lezersbrieven in de kranten tegen huisjesmelkerij. We hielden informatieavonden op scholen en haalden een tentoonstelling naar Brugge. Ons doel was een mentaliteitsverandering in de maatschappij. Het anekdotische beeld van armoede moest bijgesteld worden."

Vanwaar die keuze om niet rechtsreeks met mensen in armoede te werken?

Bea: "De beweging gaf aan dat er een hoge nood was aan medestanders. Velen verkiezen het directe contact met mensen in armoede, omdat ze snel impact willen. Maar er was vooral nood aan een nieuwe blik op armoede. ATD-stichter Joseph Wresinsky zei dat de armen onze leermeesters zijn. Niet zij moeten veranderen, de maatschappij moet anders gaan kijken. De kloof moet van de andere kant gedicht worden. Dat besef typeert een medestander: hij of zij nodigt mensen uit om de zaken eens anders te bekijken. De keuze voor een pure medestandersgroep is uitdagend, want je wordt minder direct beloond. Maar je engageren doe je niet voor het goede gevoel. Velen kiezen voor een beperkt engagement, maar medestander ben je 24/7."

▲ Regelmatig gingen andere lokale groepen van ATD op uitwisseling in Brugge.

AFGEROND VERHAAL

Bea Vanhaecke

“Medestander ben je 24/7. Je kunt geen krant lezen zonder de armoedebriil.”

Je kunt geen krant lezen zonder de armoedebriil. Je ziet meteen de concrete mensen die door beleidsmaatregelen getroffen zullen worden. Alsof je taak nooit af is.”

Jo: “Voor mij sloeg de vonk twintig jaar later over. Vanuit mijn opvoeding had ik een sterke gevoeligheid voor onrecht. Jarenlang heb ik die strijd vooral politiek ingevuld. Maar toen ik naar Brugge verhuisde, viel dat lokale engagement weg. Bea en ik werkten op dezelfde school en ik besloot mij aan te sluiten bij hun ATD-groep. Meteen voelde ik: dit engagement is anders, dieper. Medestanders hebben vanuit gelijk welke plaats in de maatschappij altijd oog voor het onrecht van armoede en ze vertolken de stem van de armen in hun dagelijkse gesprekken: in hun beroep, hun hobby of hun gezin. Daar leggen ze uit hoe een leven in armoede werkelijk is.”

Welke misverstanden hebben jullie het vaakst moeten bestrijden?

Bea: “Dat mensen in armoede te veel voordelen krijgen. Zelfs bij collega’s, vrienden en familie horen we: ‘Wij hebben het ook lastig, wij moeten er ook voor werken.’ Maar de meeste mensen in armoede werken! We stellen vast dat

de stigmatisering ook vanuit het beleid steeds erger wordt. De laatste 17 oktober waren de gesprekken met mensen op de wekelijkse markt een stuk grimmiger. ‘Een Netflix-abonnement, dat heb ik niet, maar die leefloners wel! (dergelijk abonnement was een tijdelijke steun voor leefloners in de Covid-periode, nvdr)’

Jo: “Een ander veelgehoord commentaar is: ‘Als je wilt, kom je eruit. Ze zetten niet genoeg door.’ Dat is volledig onterecht.”

Hoe houden jullie de vinger aan de pols, als jullie niet direct met mensen in armoede werken?

Bea: “Publicaties, vormingen, vergaderingen, volksuniversiteiten, weekends: er is bij ATD zoveel gelegenheid om bij te blijven. In Brugge begonnen we elke bijeenkomst met een vormingsmoment: krantenartikelen, lezersbrieven of een boek. Sommigen hadden vanuit hun beroep toegang tot mensen in armoede. En er waren talrijke kruisbestuivingen met de Welzijnsschakels.”

Jo: “Directe contacten met andere verenigingen waren er vooral vanaf 2010. Naar aanleiding van het Europees Jaar tegen de Armoede wilden we samen armoede op de agenda van de gemeenteraad krijgen. We hebben toen dialogotafels georganiseerd

Jo Dhaenens

“Een engagement voor ATD is anders, dieper.”

rond thema’s als wonen of onderwijs. Aan de tafel in de chique conferentiezaal namen minstens de helft mensen in armoede plaats. Zij kregen met hun praktijkervaring altijd het eerste woord. Vanuit deze dialogotafels ontstond Brugge Dialogoestad, een permanent overleg tussen mensen in armoede en het beleid. Daar hebben wij ontzettend veel van geleerd.”

Wat beschouwen jullie als een hoogtepunt in die ruim veertig jaar?

Bea: “In 2002 werd Brugge Europese culturele hoofdstad. Wij hadden toen een ijzersterke medestandersgroep die er over waakte dat dat project geen elitaire zaak werd. We vroegen een gesprek met de intendanten en werden gehoord. In het pas geopende concertgebouw mochten we een hele avond rond cultuurparticipatie invullen. Lokale ATD-groepen kwamen op bezoek naar Brugge en bereidden die avond in het concertgebouw samen met ons voor. Op het event zelf gaven ze een getuigenis.”

Waarin zit het verschil met andere armoedebewegingen?

Bea: “Ik ben lid van verschillende bewegingen geweest, maar wat ATD uniek maakt, is dat alle sociale klassen er ongelooflijk respectvol met elkaar omgaan. ATD gaat ook altijd op zoek naar de allerlaatste arme, want als het voor hem of haar goed is, is het goed voor iedereen. Er is bovendien een diep respect voor de mens: iedereen is waardevol en kan een bijdrage leveren. Wij schermen zo snel met gelijkwaardigheid en partnerschap, maar zo simpel is dat niet. Zodra mensen in armoede een andere mening hebben, is dat voor ons en vele hulpverleners confronterend: ‘We hebben het nog wel zo goed met hen voor!’ ‘We hadden net een geschikte oplossing!’ Maar soms staan mensen in armoede in een positie waarbij ze niet anders kunnen dan onze oplossing aanvaarden. Ze krijgen zelfs niet de kans te zeggen dat ze het overeengekomen engagement niet kunnen volhouden. Dat is geen gelijkwaardigheid.” ▶

Hebben jullie de doelstellingen bereikt die jullie vooropgesteld hadden?

Bea: "Het is een werk van lange adem. ATD heeft armoede altijd als een structureel onrecht gezien, terwijl andere organisaties pas laat spraken over een schending van de mensenrechten. Maar het volstaat niet om die rechten uit te spreken. Als ze niet behartigd worden door de maatschappij, blijven ze dode letter. Daarom zijn medestanders nodig: om voortdurend in hun eigen omgeving op dat recht te wijzen. Vandaar onze keuze om de eerste jaren vooral te focussen op sensibilisering."

Jo: "Naderhand veranderde onze methode. De laatste 20 jaar hebben we zwaar ingezet op politieke beïnvloeding. Wij wilden vooral de grote tenoren mee hebben. Misschien was op het einde het evenwicht wat zoeken en hadden we het veldwerk van zaadjes planten niet mogen loslaten. Brugge was een van de eerste steden waar in 2010 de armoedetoets werd toegepast, maar daarvan rest nauwelijks nog iets. De snelheid van besluitvorming laat zo'n toetsing haast niet meer toe. Armoede wordt heel rap afgevinkt, vaak als 'niet van toepassing'."

Bea: "De laatste jaren waren lastig, omdat er geen opvolging kwam. Wij zijn 70 en bijna de jongsten van de groep. We konden geen jongeren meer werven. Dertigers haakten af zodra ze een gezin kregen. Levenslange trouw aan een engagement is zeldzaam geworden. Als groep is de dynamiek op, maar individueel blijven we medestanders. Dat geraak je nooit kwijt."

► Vanuit dialoogtafels ontstond Brugge Dialoogstad, een permanent overleg tussen mensen in armoede en het beleid.

Jo: "Jongeren engageren zich nog, maar ze verkiezen projecten met concrete, tastbare impact. Dat is oké, alleen is het jammer als alle structuur wegvalt, als niemand aan al die losse initiatieven nog stem en gewicht geeft tegenover het beleid. Wat ons ook verontrust, is dat liefdadigheid weer populair wordt. Voedselpakketten worden bijna structureel, terwijl ze een noodzakelijk kwaad zijn."

Zijn jullie als groep vaak ontmoedigd geweest?

"Bea: "Ja dat gebeurde. Maar het enige wapen tegen verlammeende angst en onmacht is groepsvorming. Wij kwamen als groep naar Brussel en wisten dat we verankerd waren in een internationale beweging, dat we de strijd niet alleen voerden. En als je de

moedige getuigenissen hoort van mensen in armoede die ontzettend veel hebben meegemaakt maar toch doorzetten, dan raap je jezelf bijeen en doe je ook voort."

Jo: "De bijeenkomsten van mensen in armoede hier in Brugge waren niet altijd gemakkelijk, maar meestal optimistisch. Ze zijn voorbeelden van veerkracht. Wat hen wel ontmoedigt, is dat ze al zo vaak hebben getuigd, maar dat er nauwelijks iets beweegt."

Wat is het waardevolste dat de beweging jou heeft bijgebracht?

Jo: "Waardigheid en weerbaarheid, daar heb ik veel van geleerd: ondanks alles oplossingen zoeken, weinig hebben en toch delen, alles willen doen voor je kinderen, het dierbaarste."

Bea: "Voor mij is dat het geloof in de fundamentele kracht en waardigheid van de mens. Ook dat er hoop is, maar dat je voortdurend waakzaam moet blijven, dat je nooit mag denken dat je er bent. We hadden een tijdje waakzaamheidscomités: we noteerden alle onrechtsituaties en signaleerden die, als bijdrage aan een maatschappijanalyse. Dat is typisch ATD: niet alleen weten hoe de armen leven, maar ook hoe de context verandert. ATD neemt erg veel uitdagingen aan. Altijd die stap verder. Onvermoeibaar, op talrijke fronten tegelijk, tot op het hoogste niveau. Tot ze gehoor vinden. Er is zoveel engagement." ●

► De groep organiseerde ieder jaar mee de activiteiten rond 17 oktober, Werelddag van Verzet tegen Armoede.

Sylvie Walraevens

“Ik beleef het werk heel anders dan in mijn eerdere professionele context.”

In maart 2018 begon mijn avontuur als informaticavrijwilliger bij ATD. Vanessa, mijn nicht en volontair bij ATD Vierde Wereld, vroeg me of ik het zag zitten om mijn kennis en ervaring in te zetten als vrijwilliger. Eerlijk? Ik had mijn twijfels. Ik heb nooit informatica gestudeerd, alles wat ik weet heb ik mezelf aangeleerd. Ik was bang dat ik niet zou voldoen. Maar al snel merkte ik dat motivatie, inzet en gezond verstand volstonden. Omdat ik toen met brugpensioen was, moest ik eerst toestemming vragen aan de RVA. Een maand later was alles in orde en kon ik van start gaan.

“Vrijwilligerswerk verrijkt je leven, vergroot je netwerk en geeft een diepe voldoening.”

Eén dag per week ben ik aanwezig op kantoor. Mijn dag begint vroeg: ik rij met de fiets naar het treinstation en rond halfnegen ben ik ter plaatse. Ik los eerst de dringende problemen op, voordat iedereen aan zijn werkdag begint. Daarnaast werk ik ook regelmatig vanop afstand, goed voor één extra dag per week.

Uiteenlopende taken

Mijn taken zijn vrij uiteenlopend: backups controleren, laptops en desktops klaar maken voor nieuwe gebruikers, printers, routers en wifi instellen, updates uitvoeren, netwerkproblemen oplossen, collega-vrijwilligers opleiden en advies geven bij de aankoop van informaticamateriaal. Vooral updates nemen veel tijd in beslag, omdat alles toestel per toestel moet gebeuren.

Sociaal contact

Vrijwilligerswerk geeft mij vooral voldoening. Ik help mensen met hun computerproblemen en zorg ervoor dat zij hun werk kunnen doen zonder technische hinder. Bovendien is het een manier om onder de mensen te blijven. Na mijn pensioen vielen heel wat dagelijkse contacten weg. Mijn vrijwilligerswerk vult dat gemis voor een groot stuk op. Tijdens de coronaperiode moest ik thuisblijven, en dat vond ik bijzonder moeilijk. Het sociaal contact miste ik enorm. Wat ook fijn is: door te werken in Brussel in een tweetalige context, heb ik mijn Frans wat kunnen opkrikken.

Aan wie twijfelt om vrijwilliger te worden, zou ik zeggen: zeker doen. Vrijwilligerswerk is echt werk, het is soms zelfs stresserend (als het internet niet werkt, bijvoorbeeld), maar ik beleef het heel anders dan in mijn eerdere professionele context. Als mijn trein 's ochtends wat vertraging heeft, dan maakt dat niets uit. Voor mij steekt het niet op vijf minuten. Vrijwilligerswerk is vrijer, menselijker. Het verrijkt je leven, vergroot je netwerk en geeft een diepe voldoening. Ik hoop dit nog enkele jaren te kunnen blijven doen, zolang het haalbaar blijft en de balans met mijn gezin goed zit. ●

Patrick Janssens

▲ Patrick: “Aan wie twijfelt om vrijwilliger te worden, zou ik zeggen: zeker doen!”

MENSELIJKHEID IN PUBLIEKE DIENSTEN

Op 1 januari verloren 20.000 mensen hun werkloosheidsuitkering. Op 1 maart en 1 april nog eens 35.000 en 45.000. Daaronder mensen die niet meer weten waar ze aan toe zijn. Volgens de VDAB niet geschikt om te werken, voor de ziekteverzekering niet ziek genoeg voor een uitkering. Of hun dossier is nog in behandeling. OCMW's klagen aan dat zij de steken moeten oprapen die andere diensten laten vallen. Als de publieke dienstverlening onder druk staat, dan brokkelt de menselijkheid af.

Sinds de jaren '90 is activering het code-woord. Dat betekent meestal dat meer mensen moeten werken. Sommigen komen terecht in banen van lage kwaliteit, anderen vinden geen werk. Niet iedereen die wil werken, krijgt ook een job. Verlies je je werkloosheidsuitkering, dan resten er nog de andere stelsels, maar niet voor iedereen en niet onbeperkt. Toegangsvoorwaarden worden strenger en controles worden opgevoerd: voor werkloosheid, invaliditeit, ziekte, leefloon en pensioen. In de sociale zekerheid is de publieke dienstverlener tevens een poortwachter die moet controleren of de burger in aanmerking komt.

15 minuten

Bij OCMW's groeit de werk- en dossierlast door steeds complexere dossiers en beperkte middelen en personeel. Dat heeft gevolgen voor de hulpvrager. Een deelnemer haalt het voorbeeld aan van een moeder die steun komt vragen om melk te kopen voor haar baby. Ze heeft enkel de tijd om deze aanvraag in te dienen en uit te leggen dat ze gewoon moeite heeft om rond te komen. Wat er echt aan de hand is: ze wordt door haar man geslagen, is gevlucht en weet niet waarheen. In een gesprek van 15 minuten krijgt ze dit niet gezegd. Andere gevolgen van de hoge druk: langere wachttijden voor afspraken, geen begeleiding op maat, minder huisbezoeken, stress en/of heftige reacties bij het personeel en de steunvragers.

AI en Algoritmes

Publieke diensten gebruiken meer en meer digitale technologie, artificiële intelligentie en algoritmes. Dit kan het werk gemakkelijker en sociale rechten kunnen sneller

PUBLIEKE DIENSTEN zijn de schakels tussen overheid en burger. Het zijn overheidsdiensten maar ook instellingen zoals ziekenfondsen en woonmaatschappijen. Hun taak is om handen en voeten te geven aan het recht op sociale bescherming, huisvesting, gezondheidszorg, onderwijs.

verleend worden. Maar de tussenkomst van een medewerker moet steeds mogelijk zijn. De automatische toekenning van rechten heeft zijn voordelen, maar is sterk afhankelijk van de gegevens waarover de overheid beschikt en van de ingestelde algoritmes.

Steun die automatisch berekend wordt, dat is handig, maar een maatschappelijk werker waarschuwt: “.. dat mensen die deze gegevens moeten invoeren niet altijd zicht hebben op welke elementen daar allemaal achter zitten. Wat maakt dat ze misschien bepaalde gegevens niet invoe-

ren die wel belangrijk zijn, of gegevens verkeerd invoeren omdat ze niet weten wat er achterliggend juist mee gebeurt. (...) het wordt automatisch berekend. Dus ze doen mogelijks niet meer de moeite om te weten hoe de vork nu juist in de steel zit, waar men rekening mee moet houden of op anticiperen. (...) Het maakt dat mensen misschien niet krijgen waar ze mogelijk recht op hebben.”

Digi-vrijwilligers

In Vlaanderen zijn er al heel wat digipunten, gesubsidieerd door de Vlaamse over-

Overleg over armoedebestrijding en armoedebeleid

- Het **Steunpunt** tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, een interfederale, onafhankelijke publieke instelling, organiseert een **structureel overleg**.
- **Met wie?** met mensen in armoede, hun verenigingen en netwerken, en diverse actoren.
- De analyses en aanbevelingen van dit overleg komen in de **tweejaarlijkse verslagen** van het Steunpunt, die – **als bijdrage voor politiek debat en politieke actie** – worden overgemaakt aan de verschillende overheden van het land.

Beste ministers en parlementsleden, van de 5 Belgische regeringen

Voer een beleid dat het realiseren van sociale rechten via publieke diensten beschouwt als **een lange-termijninvestering in mensen en de samenleving** als geheel.

Blijf investeren in **preventie**: betaalbare en kwalitatieve publieke huisvesting, creatie van kwalitatieve jobs, adequate begeleiding en ondersteuning, enzovoort om zo op lange termijn bepaalde risico's te voorkomen en dus extra kosten te vermijden (werkloosheid, ziekte- en invaliditeit, dak- en thuisloosheid, enzovoort).

Ga een grondig debat aan over **meer evenwicht in rechten-toekenning en controle van de wettelijke voorwaarden**, met betrokkenheid van beroepskrachten en armoedeverenigingen.

▲ Tijdens de Volksuniversiteiten van februari en april 2026 was het thema ook menselijkheid in de publieke diensten.

heid. Ze doen een beroep op vrijwilligers en verenigingen. Je wordt er gratis en met veel plezier geholpen. Maar de dienstverlening is helaas niet overal dezelfde.

Digi-vrijwilligers zijn geen sociaal werkers, zij bieden technische ondersteuning. Zij worden echter geconfronteerd met inhoudelijke vragen. Ook bij sociale organisaties en buurthuizen kloppen mensen aan met hun vragen. Die doen noodgedwongen aan dienstverlening die niet tot hun opdracht behoort.

Beter presteren

Publieke diensten moeten beter presteren. Managementlogica en marktprincipes worden toegepast. De overheid kiest ervoor om sommige taken te privatiseren of opdrachten uit te besteden. Zo komt ze ook zelf in een concurrentiële, commerciële logica: er wordt bezuinigd op tijd en personeel. Maar dan krijg je soms een pingpongeffect: OCMW's signaleren dat ze steeds vaker een leefloos moeten uitkeren als voorschot op een andere uitkering. Gemiddeld gaat het in Vlaanderen om meer dan één op vijf leefloosdossiers. Het extra werk dat dit met zich meebrengt, gaat ten koste van de kerntaken. Eenzijdige nadruk op efficiëntie en cijfers drukt alles wat niet makkelijk meetbaar is naar de achtergrond.

De nootjes die blijven liggen

Op korte termijn 'resultaten' behalen met mensen in armoede is niet altijd evident. Een deelnemer uit een administratie verwijst naar situaties "waarin verenigingen of publieke diensten zo overbelast zijn dat ze ervoor kiezen om minder complexe gevallen te behandelen, zodat ze meer mensen kunnen helpen en beter geëvalueerd worden door de subsidiërende overheden". Dat heet 'pistachisering': staat

er een kom met pistachenootjes op tafel, dan halen mensen er eerst degene uit die goed open zijn, daarna degene waar je een beetje aan de schil moet prutsen. De nootjes waarvan de schil nog helemaal gesloten is, blijven meestal liggen.

De meest kwetsbaren hebben vaak langdurige ondersteuning nodig. Als die er niet is, dan is de uiteindelijke kost groter omdat deze mensen toch telkens terugkomen bij één of andere dienstverlening. Als alle dienstverlening wordt gereduceerd tot 'dienstverlening aan consumenten' verdwijnt sociale rechtvaardigheid uit beeld. Het rechtskarakter van de dienstverlening wordt logsgelaten.

Burn-out

Maatschappelijk werkers en eerstelijnsmedewerkers van andere publieke diensten bevinden zich tussen hamer en aambeeld. Ze willen mensen helpen maar moeten ook regels en procedures volgen, met steeds strengere voorwaarden. De administratieve last stijgt en het controlepetje moet voortdurend opgezet worden, wat het moeilijk maakt om een vertrouwensrelatie op te bouwen. Eerstelijnsmedewerkers moeten zich alsmear meer verantwoorden bij de hogere instanties, wat voor velen de zingeving in hun beroep aantast, waardoor burn-out dreigt.

Schuldgevoelens en wantrouwen

De samenleving en bij uitbreiding ook de publieke dienstverlening verwacht een grote mate van zelfredzaamheid. Een deelnemer aan het overleg wees op de keerzijde: "Het probleem is dat empowerment al snel overgaat in het versterken van schuldgevoelens: men verwijt haar dat ze niet de stappen neemt die ze zou moeten nemen. (...)Het gaat niet langer om begeleiding maar om eigen verantwoordelijkheid en schuld."

Er is een toenemend wantrouwen, een vermoeden van sociale fraude. Soms gaat het om fouten die burgers maken bij het invullen van formulieren. Wie is dan verantwoordelijk voor de gevolgen van die vergissingen? Meer en meer is dat de burger zelf.

Menselijkheid als kompas

Het hele verslag is een pleidooi voor menselijkheid in publieke diensten, voor respect en zorgzame ondersteuning. Dat hangt niet louter af van individuele mensen. Het zit in de hele opbouw van publieke diensten, de principes die er inhoud aan geven, de middelen die de samenleving ervoor over heeft. ●

M.T. Poppe

*Dit artikel is gebaseerd op het eerste hoofdstuk van het Tweejaarlijks Verslag 2024-2025 van het **Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting**: Menselijkheid als kompas in publieke dienstverlening. Een bijdrage aan politiek debat en politieke actie. Downloaden kan op: www.armoedebestrijding.be*

De cursieve tekst zijn citaten uit het Verslag.

EEN WEEKEND VOL ONTMOETING EN INSPIRATIE

De lokale groep van Bossuit ging in het weekend van 10-12 april op ontdekking in het internationaal centrum van ATD Vierde Wereld in Méry-sur-Oise (Frankrijk). Het is een plek waar medewerkers werken en wonen en waar vooral veel ontmoetingsruimte is. Honderden mensen hebben sinds 1975 meegewerkt aan de uitbouw van dit centrum of kwamen hier voor vorming en studie, ontmoeting en voorbereiding van actie.

De groep van Bossuit ontmoette er de groepen van Reims en Troyes. Er was ook een bezoek, enkele kilometers verderop, in Baillet, aan het indrukwekkende archiefcentrum van ATD. De grote hoeveelheid documenten en beeldmateriaal zijn erkend als UNESCO-werelderfgoed.

In Méry vertelden vrijwilligers Jonathan en Edith over hun werk in Peru.

Deel van de geschiedenis

De groep bracht onder andere een bezoek aan de "Muur van de Moed". Sinds 1989 dragen mensen uit de hele wereld hun steentje bij aan deze mozaïekmuur als ze in het Internationaal Centrum langskomen. Ze graveren hun naam erin of de naam van hun dierbaren. Anderen brengen een inscriptie of een tekening aan. Het is een symbool voor hun moed, hun solidariteit en hun verwachtingen. Door stil te staan bij de Muur van de Moed en de kans te

▲ Sinds 1989 dragen mensen uit de hele wereld hun steentje bij aan de mozaïekmuur 'Moor van de Moed'.

krijgen een fotokader te maken, groeide het idee om er een foto van de groep in te plaatsen en die te schenken aan het Grote Huis in Méry-sur-Oise. Zo toonde de groep: *Ook wij maken deel uit van de geschiedenis van Méry-sur-Oise.*

De kinderen maakten een welkomstbanner voor een volgende groep. Femke koos voor een smiley en Jens tekende twee handen die elkaar vasthouden. ●

Isabelle Maes

▲ Bezoek aan de bureau van Père Joseph Wresinski.

▲ De groep maakte een fotokader en schonk een groepsfoto aan het Internationaal Centrum.

PRAAT EENS MET EEN BEDELAAR

De voorbije weken was de bedelarij weer sterk in de actualiteit. Recentelijk besliste het Brusselse stadsbestuur boetes van 500 euro op te leggen aan personen die vergezeld van kinderen bedelen. De maatregel is niet bedoeld om te bestraffen, stelt het stadsbestuur, maar om de kinderen op school te krijgen.

Een verkeerde maatregel voor een goed doel?

Natuurlijk botsen bedelende kinderen met de regels van een moderne samenleving en met het recht van kinderen op onderwijs. Maar er is ook zoiets als het recht op waardig leven en het recht op gezinsleven. De meeste van deze bedelende gezinnen zijn Roma uit het buitenland die tijdelijk in Brussel komen bedelen. Hun kinderen spreken Nederlands noch Frans, en geen enkele school staat te springen om ze voor een paar weken op te vangen. Moeten de ouders hen dan ergens achterlaten om te gaan bedelen? Moeten we het deze mensen onmogelijk maken in onze steden te komen bedelen? De Roma uit Oost-Europese lidstaten genieten als EU-burgers dezelfde rechten inzake vrij verkeer van personen als wij...

Gemeentelijke overtredingen

ATD Vierde Wereld heeft lang geijverd om de bedelarij in België te 'decriminaliseren', wat onder meer uitmondde in de afschaffing van de 'wet op de beteugeling van landloperij en bedelarij' in 1993. Toch blijven steden en gemeenten politiereglementen uitvaardigen om het bedelen te beperken. In 2023 publiceerden het interfederaal Steunpunt Armoedebestrijding en het Federaal Instituut voor de Rechten van de Mens een cahier met een inventaris van gemeentelijke overtredingen op de wetgeving en de rechtspraak hieromtrent: bij 253 Belgische gemeenten werden overtredingen vastgesteld. Alleen in uitzonderlijke omstandigheden, bijvoorbeeld bij agressief bedelen of wanneer kinderen of andere kwetsbare personen uitgebuit worden, kan de overheid een verbod opleggen.

Gevers en vragers

Pascal Debruyne (Odisee Hogeschool) en Stef Adriaenssens (KU Leuven) publiceerden recentelijk het boek *Zichtbaar onzichtbaar* over de bedelarij in België. Het onderzoek van Adriaenssens dekt zowel het perspectief van de vrager als van de gever. Zo blijken gevers selectief en bevooroordeeld te zijn ('gaan ze dat niet opdoen aan drank?'). Ze geven minder gemakkelijk aan

Roma dan aan bedelaars van andere etnische herkomst (voor zover dit zichtbaar is) en gemakkelijker aan oudere of zichtbaar kwetsbare mensen, of aan mensen die alleen zijn. Bedelen in familieverband blijkt dus geen goede strategie te zijn!

De 'vragers' zijn dan weer allermindst passieve luiaards: vaak combineren ze bedelen met informele klussen als poetshulp of afwasser, in ruil voor een maaltijd of onderdak. De meesten hebben geen vast onderdak en zijn dus continu bezig met het zoeken naar tijdelijke oplossingen en met vechten tegen papiermolens. Of in het geval van mensen zonder papieren: met het zoeken van nieuwe schuilplaatsen.

“Bedelaars zijn allermindst passieve luiaards: vaak combineren ze bedelen met informele klussen als poetshulp of afwasser, in ruil voor een maaltijd of onderdak.”

Florin

We moeten de mens achter de uitgestoken hand blijven zien. Bedelen is geen pretje, ook al kan het een beetje wennen. Het is goed om niet alleen een euro in het bekertje te droppen, maar de persoon in kwestie te groeten en er eventueel een praatje mee te slaan. Ik was getroffen door twee interviews met bedelaars door Karlien Beckers in *De Standaard* van 30 maart. Heel realistische portretten, en heel menselijk. Eén van de twee is Florin, een Roemeen die meer dan 20 jaar in België als bouwvakker werkte, maar na een ziekteperiode zonder werk viel. Toch blijft hij wat klussen in een nachtwinkel. Met het bedelen erbij haalt hij voldoende bij elkaar om ook geld te sturen naar zijn kinderen in Roemenië. Florin is 'vrager' en 'gever' tegelijk. ●

Ides Nicaise

ACTIVITEITEN

Volksuniversiteit

Zat 27 juni 2026
Do 27 augustus 2026: Planningsdag VU
Zat 3 oktober 2026

Gezinsvakantie

11-17 juli 2026

Zomerontmoeting aan zee

Zat 25 juli 2026

Vrijwilligersvacature: fotoredacteur

Heb jij een passie voor fotografie?
Wil je jouw creativiteit inzetten voor ons Vierde Wereldblad (oplage: 6300 ex.)?
Dan zijn wij op zoek naar jou!

Als fotoredacteur speel je een belangrijke rol in de visuele uitstraling van het magazine. Je:

- > Neemt ongeveer 5 keer per jaar deel aan onze redactievergaderingen in het Vierde Wereldhuis (data en tijdstip in onderling overleg)
- > Denkt mee na over welke foto's het best aansluiten bij de artikels
- > Beheert en bewaakt de visuele lijn van het magazine
- > Maakt, naar gelang je mogelijkheden en beschikbaarheid, zelf foto's tijdens evenementen en activiteiten van ATD

Interesse?

Neem dan contact met ons op via: contact@atd-vierdewereld.be.
We kijken ernaar uit om van je te horen!

